

TIBBIY OTM TALABALARINI LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIYA FANIDAN O‘QUV TOPSHIRIQLARINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURIYATLARI

Saydullayeva M. A

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi

Tayanch soʻzlar: lotin tili, oʻqitish metodikasi, tibbiy terminlar, topshiriq va mashqlar, kommunikativ kompetensiya, malaka va koʻnikma.

Ключевые слова: латинский язык, методика преподавания, медицинские термины, задания и упражнения, коммуникативная компетентность, компетенции и умения.

Key words: latin language, teaching methodology, medical terms, tasks and exercises, communicative competence, competence and skills.

Kirish. Bugungi kunda Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini oʻqitish metodikasi soʻngi yillarda juda koʻp yutuqlarni qoʻlga kiritmoqda. Yaʼni har bir jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy sohalarida muayyan rivojlanishlar boʻlmoqda. Hozirgi kunda, dunyoda tibbiy terminlarni oʻqitish metodikasiga andoza boʻlayotgan bu taʼlim yutuqlaridan aksariyat mamlakatlar samarali foydalanib kelmoqda. Kuzatishlardan maʼlum boʻlishicha, xalqaro tibbiy terminlar oʻqitish metodikasida malakaviy koʻnikmalarni rivojlantirish asosiy masalalardan boʻlib, uni amalga oshirish oʻquv topshiriqlari sifatiga koʻproq bogʻliq boʻlib bormoqda.

Dunyoda ingliz, fransuz, nemis va boshqa rivojlangan xorijiy tillarni oʻqitishga doir ilmiy adabiyotlarda oʻquv topshiriqlarining mazmuniga, foydalilik darajasiga alohida eʼtibor beriladi va taʼlim jarayonida savol, topshiriq va mashqlardan unumli foydalaniladi. Xalqaro tajribada oʻquv topshiriqlari oʻzaro muloqotning samarali boʻlishiga qaratiladi. Amalda foydalaniladigan oʻquv topshiriqlari avvaldan belgilangan maʼlum mezonlar asosida shakllantirilib bormoqda.

Turli oliygohlarning tibbiyot fakultetlarida lotin tilini oʻrgatish uzoq va davomiy anʼanadir. Biroq oʻquv fani nomining oʻzi “Lotin tili” yoki “Lotin

tili va tibbiyot terminologiyasi asoslari” ba’zi izohlarni talab qiladi. Avvalo, lotin tilini o’rganishda ikkita tub farqli yo’nalishga e’tibor berishingimiz kerak. Bir tomondan, umumta’lim fani sifatida qaraladigan lotin tilini o’qitish tilning o’ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, umumiy til va uning grammatik tizimi bilan tanishishni ta’minlaydi. Bundan tashqari, tilni o’rganish tarixiy va madaniy lahzalarni taqdim etish bilan uyg’unlashtiriladi. Bu talabalarga qadimgi me’rosning zamonaviy Yevropa va jahon madaniy tizimlarining shakllanishidagi muhim roli haqida tasavvur hosil qilish imkonini beradi. Bu yo’nalish gumanitar, birinchi navbatda, filologiya fakultetlari uchun dolzarb bo’lib, bu yerda asosiy maqsad talabalarining umumiy madaniy va lingvistik dunyoqarashini kengaytirish, shuningdek, ularning zamonaviy “jonli” tillarga ilmiy-tahliliy yondashuvini rivojlantirishga ko’maklashishdir.

O’zbekistonda ham tibbiy terminlarni o’qitish metodikasi kompetensiyaviy yondashuvga asoslanmoqda, dars jarayonida lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish malakaviy kompetensiyalarning rivojlanishiga olib kelish ko’zda tutilmoqda. Talabalarda ta’lim - tarbiya, qonun va qoidalardan hamda didaktik tamoyillaridan kelib chiqib, talabalarining Lotin tili va tibbiy terminologiya fanining asosini o’zlashtirishga, shuningdek bu bilimlarni amaliyotda qo’llash, shakllantirishga va tibbiy atamalarni lotin va yunon dubletlarini o’rganishga yo’naltirilgan. O’z kasbiy mahoratlarini kengaytirish va rivojlantirish, ularning kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishlarida kommunikativ kompetensiyalarini shakllantiradi va ulardagi mavjud ko’nikmalar rivojlantiriladi. Ayniqsa, bo’lajak tibbiyot sohasida ta’lim olayotgan talabalarining ko’nikma va malakalarini o’zlashtirgan holda kasbiy ko’nikma va malakalarga ega bo’lishi; talabalarining mazkur yo’nalishdagi bilimlarini xalqaro standartlarga muvofiq ravishda egallashini ta’minlash; bakalavriyat talabalarini to’g’ri talaffuz qilishga o’rgatish; grammatik formalarni tushunish va atamalarning ma’nosini bilish; mustaqil ravishda lug’atsiz yoki lug’at bilan anotomik, klinik va farmasevtik atamalarni tarjima qila olish va tuzishga qaratilgan.

Talabalar tibbiy atamalarni keyingi kurslarning maxsus modul dasturlarida qo’llash, tushunish va tadbiiq etishda yordam beradi. Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o’qitishda terminni tushunish, o’qiy olish, gapira olish va yoza bilishlari kerak. Bunday vaziyatda lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o’qitish metodikasining asosiy vazifasi talabalarda eshitganlarini to’g’ri tushuna olish, adabiy tilda ravon va mantiqan terminlarni moslashtira olish, mashqlarni o’qib ma’nosiga tushuna olish hamda to’g’ri va mazmunli yoza olish ko’nikmalarini rivojlantirish lozim. Bu mas’uliyatli vazifa tibbiy terminlar

biologiya, biokimyo, mikrobiologiya, farmakologiya, klinik fanlar bilan bevosita bog‘liqdir.

Talabalarni lotin tilida o‘qitishni optimallashtirish maqsadida yangi usullar faol joriy etilmoqda. Grammatik va leksik material puxta ishlab chiqilgan, tafakkur mantiqini, ongni va atamalardan foydalanishda savodxonlikni, tibbiy terminologiyaning turli quyi tizimlarida erkin yo‘naltirishni rivojlantiruvchi mashqlardan foydalaniladi.

Mamlakatimizda keyingi yillarda bir qator tibbiy terminlarni o‘qitish metodikasiga doir ilmiy-metodik tadqiqotlar olib borildi. Jumladan, Isroilova M.S., Rustamova S.Sh., Saydullayeva M.A., Abdullayeva R.M., kabilarning “Lotin tili va tibbiy terminologiya” nomli darsligi yaratildi. Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o‘qitishda yangi pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitishni targ‘ib qilganlar. Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o‘qitish orqali mustaqil ishlash, ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi ustida izlanishlar olib borgan. Shuningdek, uzluksiz ta‘limda lotin tili va tibbiy terminlarni o‘qitish metodikasi bo‘yicha ham bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Ta‘kidlash joizki, tibbiy terminlarni o‘qitish metodikasiga turli davrlarda filolog olimlar ham dastur, darslik mualliflari sifatida o‘zlarining munosib hissalarini qo‘shdilar. Turdiyeva K., Hamraqulova M., Berezovskaya R., Mahkamovlar kabilar shular jumlasidandir. Kondratev, M.N Chernyavskiy lotin tili va tibbiy terminologiya fanining ta‘limi, maqsadi va mazmunini ishlab chiqqan g‘oyalariga tayanib lotin tili o‘qitishda yangi – ortiqcha grammatizmdan voz kechib, talabalarda ko‘nikmalarni rivojlantirish, lug‘at va matn asosida xorijiy tilni, jaxon ma‘naviyatini talaba tafakkuriga singdirish, talabani turli nutq vaziyatlariga tayyorlash, ijodiy tafakkur sohiblarini tarbiyalash yo‘nalishni boshlab berdi.

Xulosa. Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz kerakki, lotin tili terminologiyasini hisobga olgan holda “Lotin tili” fanining o‘ziga xos xususiyatlari tibbiyot fakultetlarida barcha uchta terminologik quyi tizimlarda (anatomik, klinik va farmasevtika) tibbiy lotin atamalarini qo‘llashning o‘rnatilgan amaliyotiga e‘tibor qaratgan holda kurs yaratish maqsadga muvofiqdir. Ularni iloji boricha aniqroq qilish uchun tartiblash va tizimlashtirish, foydalanish shu maqsadida lotin tilining grammatik tuzilmalari o‘rganilishi kerak.

Adabiyotlar:

1. Основные направления в методике преподавания иностранных языков в XX вв. / Под ред. М.В. Рахманова. – М.: Педагогика, 1972. – С. 4.
2. Шейлз Д. Коммуникативность в обучении современным языкам. современных языков для целей общения».

3. Постовалова В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / отв. ред Б. А. Серебренников. М.: Наука, 1988. С. 8-69.
4. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: учеб. Пособие /Мн. Тетра Системс, 2004. 256 с.
5. N.N. Goncharova Linguistic picture of the world as an object of linguistic description.
6. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. - М.: ЗАО «Шико», 2011.
7. Энциклопедия лекарств. - М.: РЛС, 2011.
8. Язык медицины. Всероссийский межвузовский сборник научных трудов. Вып. 2. - Самара, 2007.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada asosan tibbiyot terminlarining o'qitish metodikasida malakaviy ko'nikmalarini va ularni amalga oshirishda kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish haqida so'z yuritilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье преимущественно говорится о формировании и развитии профессиональных навыков в методике преподавания медицинских терминов и коммуникативной компетентности при их применении.

SUMMARY

This article mainly talks about the formation and development of professional skills in the teaching methodology of medical terms and communicative competence in their implementation.